

Att främja hälsa i en tid av kris

Torbjörn Hjort är universitetslektor och docent i socialt arbete vid Lunds universitet. Han föreläste om ekonomisk stress och utsatthet på Kunskapscentrum kvinnohälsas utbildningsdag på temat "Kvinnohälsa och social utsatthet" 2018. Kunskapscentrum har ställt några frågor till Torbjörn Hjort för att få ta del av hans perspektiv på det som nu sker i vårt samhälle.

Både från svenskt och internationellt håll kommer nu rapporter om hur covid-19-pandemin drabbar människor olika hårt utifrån socioekonomiska faktorer. Våra förutsättningar att kunna arbeta hemifrån, undvika trängsel i kollektivtrafiken eller tillämpa social distansering skiljer sig utifrån typ av yrke, inkomst och bostadssituation, vilket i sin tur spelar roll för risken att smittas.

Samtidigt duggar larmen om förestående lågkonjunktur tätt och på nyheterna följer vi börsras, konkurser, krispaket och stigande arbetslöshet. Det är tydligt att covid-19-pandemin kommer att få konsekvenser för människors livsvillkor, och

därmed hälsa, på sätt som sträcker sig långt utöver det som insjuknandet i sjukdomen i sig kan innebära.

– Ingen vet exakt vilka konsekvenser krisen kommer att få på sikt, säger Torbjörn Hjort.

Men det som nu sker kan liknas vid 90-talets ekonomiska kris. Med en snabbt stigande arbetslöshet följer sjunkande skatteintäkter, minskad köpkraft och konsumtion. Och i svallvågorna av detta kan man, om man tittar historiskt, förvänta sig att kommuner och regioner kommer att tvingas till nedskärningar inom offentlig sektor, vård och skola.

”...det är viktigt att vara medveten om att det finns strukturer som ökar sårbarheten hos vissa grupper. Det finns en tendens idag att skuldbelägga fattigdom och ekonomisk utsatthet.”

– Vi vet av erfarenhet att utrikesfödda, lågutbildade och kvinnor riskerar att drabbas hårdast vid liknande kriser, fortsätter Torbjörn.

– Vid nedskärningar inom offentlig sektor drabbas främst kvinnor, helt enkelt eftersom de är överrepresenterade inom den typen av jobb.

Torbjörn Hjort oroar sig över att utanförskapet kommer att öka i Sverige. Jämfört med 90-talets finanskris står betydligt fler utanför skyddssystem idag eftersom färre har tillgång till a-kassa. Att avgifterna successivt har blivit dyrare genom åren är en förklaring till detta.

– I regeringens krispaket ingår bland annat åtgärder för att göra det lättare att ansluta sig till a-kassa men mycket talar för att fler människor kommer att bli beroende av försörjningsstöd i Sverige de närmaste åren.

Ett hårdare tryck på försörjningsstöd är mycket troligt.

Du brukar nämna begreppet ”ekonomisk stress”, vad innebär det?

– Det finns ingen entydig definition, men studier visar att när den ekonomiska situationen försämras så tenderar allt mer att handla om pengar och tidshorisonten blir allt kortare. Det skapas en oro kring att inte klara av vardagsekonomin som till exempel boende och de löpande räkningarna.

Vad tänker du att man i mödra- och barnhälsovården bör känna till i tider av lågkonjunktur, utöver de direkta effekter som ekonomisk stress kan innebära?

– Vi vet av erfarenhet att när arbetslösheten stiger och hushållsekonomin blir mer sårbar finns tyvärr en risk att våld i hemmet ökar. Det är viktigt att känna till och uppmärksamma. En annan sak man kan försöka tänka på är att vi är vana vid att se ekonomisk utsatthet som något som enbart har individuella orsaker. Jag tänker att det är viktigt att vara medveten om att det finns strukturer som ökar sårbarheten hos vissa grupper. Det finns en tendens idag att skuldbelägga fattigdom och ekonomisk utsatthet.

Kunskapscentrum tackar Torbjörn Hjort och vi tar med oss vikten av att i patientmötet utforska hur pandemin har eller kan komma att påverka den enskilda kvinnan eller familjen vi har framför oss för att på bästa sätt främja hälsa och förebygga ohälsa i denna tid av kris.

Text: Anna Kjellbom
anna.kjellbom@skane.se
Foto: Johan Lindskoug